

Argymhellion Craffu Newid Hinsawdd, Amgylchedd, a Seilwaith 2023 – ymateb CNC

Argymhelliad 1.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru rannu gyda'r Pwyllgor y cytundebau lefel gwasanaeth manwl y mae wedi'u datblygu mewn cydweithrediad â Llywodraeth Cymru cyn gynted â phosibl. Dylai gyhoeddi crynodebau lefel uchel o'r cytundebau lefel gwasanaeth er mwyn bod yn agored ac yn dryloyw.

Gan weithio gyda Llywodraeth Cymru, mae ein timau wedi paratoi deg dogfen lefel gwasanaeth yn ymwneud â'r canlynol:

- Rheoli perygl llifogydd
- Ystad CNC (gan gynnwys yr ystad goetir)
- Rheoli digwyddiadau llygredd
- Gorfodi
- Ansawdd dŵr
- Galluogi plannu coed
- Monitro dŵr croyw
- Monitro morol
- Monitro daearol
- Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol) (Cymru) 2021

Ar hyn o bryd, mae'r gwasanaethau hyn yn cael eu hariannu gan gyfuniad o ffrydiau ariannu (llifogydd, di-llifogydd, ffioedd ac incwm masnachol) ac maent yn cyfrif am 25% o gymorth grant heblaw llifogydd.

Mae'r dogfennau'n dilyn templed cyffredin ac yn disgrifio'r gwasanaeth, gan nodi'r cwmpas, amcanion, eithriadau, a metrigau allbwn a mewnbwn (£ ac fte – cyfwerth ag amser llawn) ac yna symud ymlaen i ddisgrifio tri opsiwn:

- Gwasanaeth presennol (fel yr adlewyrchir yng Nghynllun Busnes Blynyddol CNC 2022/23)
- Llai o wasanaeth
- Gwell gwasanaeth

Mae dewisiadau clir i'w gwneud ac, i gynorthwyo'r broses hon, mae swyddogion polisi o CNC, gan weithio ar y cyd â Llywodraeth Cymru, wedi argymhell un opsiwn sydd, yn eu barn nhw, yn cynrychioli eu dealltwriaeth gyffredin o'r gwasanaeth sydd ei angen i fodloni ein gofynion deddfwriaethol a'n dyletswyddau presennol yn ogystal ag ymrwymadau penodol yn y Rhaglen Lywodraethu a'r Cytundeb Cydweithio gyda Phlaid Cymru. Wrth nodi'r lefelau gwasanaeth hyn a argymhellir, canolbwyntiodd swyddogion ar y lefelau gwasanaeth a bodloni ein gofynion statudol yn hytrach nag ar y costau ariannol penodol neu'r manteision posibl y gellid eu gwireddu drwy'r cynigion buddsoddi i arbed.

Mae tabl sy'n crynhoi'r cytundebau lefel gwasanaeth wedi'i gynnwys gyda phhecyn sleidiau sy'n crynhoi'r gwahanol opsiynau ac argymhellion ar gyfer pob gwasanaeth. Nid yw'r dogfennau lefel gwasanaeth hyn yn sefydlog a byddant yn cael eu hadolygu'n rheolaidd yn seiliedig ar adborth gan randdeiliaid i sicrhau ein bod yn diwallu anghenion sy'n datblygu. Cynigiwn ein hymddiheuriadau bod yr atodiad hwn yn Saesneg yn unig ar hyn o

bryd. Mae'r lefelau gwasanaeth y cytunwyd arnynt wedi llywio ein cynllun busnes ar gyfer 2023/24.

Oherwydd natur gymhleth yr ymarfer, byddem yn croesawu'n fawr y cyfle cynnar i drafod hyn ag aelodau'r pwyllgor a thîm Ymchwil y Senedd i'ch helpu i ddeall y rhyngddibyniaethau ac i ateb unrhyw gwestiynau sydd gennych.

Argymhelliad 2.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru a Llywodraeth Cymru sefydlu proses fonitro a gwerthuso ar gyfer eu cytundebau lefel gwasanaeth. Dylai'r broses hon gynnwys ymgynghori â rhanddeiliaid a diweddariadau rheolaidd i'r pwyllgor ar sut mae'r cytundebau lefel gwasanaeth yn parhau i adlewyrchu anghenion a blaenoriaethau esblygol y ddau barti.

Bydd ein gwaith o fonitro a gwerthuso'r cytundebau lefel gwasanaeth yn tynnu ar dystiolaeth a mewnwediadau gan ein sianeli adborth gan rhanddeiliaid a chwsmeriaid, gan gynnwys ein hymgyngoriadau, ein prosesau cwynion a chanmoliaeth, ein gwaith eiriolaeth gyda rhanddeiliaid strategol, a'n hymgysylltiad ehangach â dinasyddion Cymru drwy ein sgwrs genedlaethol 'Natur a Ni', i lywio ein trafodaethau â Llywodraeth Cymru ar y cytundebau lefel gwasanaeth presennol ac unrhyw gytundebau â nhw yn y dyfodol.

Fel rhan o'n ffocws ar wella ein gwasanaeth i'n cwsmeriaid, rydym wedi adolygu ein polisi a gweithdrefnau cwyno – mae bellach yn gyflymach ac yn haws i gwsmeriaid roi adborth a gallwn fesur gweithrediad argymhellion i wella gwasanaethau'n effeithiol.

Yn unol ag Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, rydym wedi symleiddio ein proses gwyno a lleihau ein cytundeb lefel gwasanaeth ar gyfer cwynion Cam 1 o 20 diwrnod gwaith i 10 diwrnod gwaith, gan ganolbwyntio ar wraidd y gŵyn a datrys y mater ar y pwynt cyswllt cyntaf. Mae cwynion Cam 2 wedi'u ffurfioli yn canolbwyntio mwy ar y cwsmer, ac rydym yn cymryd ymagwedd gymesur, gan sicrhau eu bod yn cael eu datrys yn effeithiol ac yn gyflym o fewn 20 diwrnod gwaith a nodi mesurau lliniaru i osgoi cwynion ailadroddus. Rydym yn agored ac yn dryloyw mewn perthynas â pherfformiad cwynion ac yn darparu gwybodaeth lefel gwasanaeth chwarterol i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, a gyhoeddir ar ei wefan.

Yn ystod 2022/23, ymatebwyd i 98% o gwynion Cam 1 a 90% o gwynion Cam 2 o fewn 20 diwrnod gwaith, o gymharu ag 88% o gwynion Cam 1 ac 11% o gwynion Cam 2 yn ystod 2021/22. Rydym yn gwrando'n astud ar ein cwsmeriaid ac yn ceisio adborth gan sefydliadau cymheiriaid, i sicrhau ein bod yn parhau i ymateb i gwynion yn effeithiol ac yn dysgu gwersi sy'n ein helpu i wella ein gwasanaethau fel sefydliad.

Gan ddefnyddio adborth a mewnwediad, rydym wedi gwella ein prosesau a gweithdrefnau mynediad at wybodaeth i sicrhau bod cwsmeriaid a rhanddeiliaid yn cael ymatebion amserol, cywir a hawdd eu deall i'w ceisiadau am wybodaeth. Rydym hefyd yn cyhoeddi gwybodaeth am y ceisiadau a gawn ar ein gwefan, i ddangos didwylledd a thryloywder. Yn ystod 2022/23, ymatebwyd i 92% o geisiadau o fewn 20 diwrnod gwaith, o gymharu â 76% yn 2021/22.

Rydym yn parhau i ddatblygu ein gallu i wrando ar gwsmeriaid drwy hyrwyddo mapiau teithiau cwsmeriaid fel ein hymagwedd gwelliant parhaus at wasanaethau. Mae cydweithwyr o bob rhan o'r sefydliad wedi mynychu hyfforddiant rhagarweiniol mewnol ac rydym yn parhau i rymuso a galluogi sylw i gwsmeriaid trwy ein rhwydwaith o ymarferwyr sy'n gydweithwyr.

Argymhelliad 3.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru ddarparu diweddariadau rheolaidd ar y canlyniadau mesuradwy a'r cerrig milltir a gyflawnwyd o dan y rhaglen Adfywio/Adnewyddu ac amlinellu targedau'r dyfodol.

Ers sefydlu'r rhaglen, rydym wedi darparu diweddariadau blynyddol ar ein gwaith Adfywio fel rhan o'n tystiolaeth ysgrifenedig cyn ein sesiynau craffu blynyddol gyda'r pwyllgor.

Bydd yr uchelgais o sicrhau arbedion ariannol ac allyriadau yn cael ei wireddu dros nifer o flynyddoedd gan fod y rhaglen hon yn cyflwyno newidiadau sylweddol i'r ffordd yr ydym yn gweithio, a bydd angen buddsoddiad sylweddol ymlaen llaw. Mae'n rhaid i ni sicrhau ein bod yn sganio'r gorwel ar gyfer arferion gorau fel bod yr hyn rydym yn buddsoddi ynddo nawr yn addas i'r diben yng nghyd-destun ein hamcanion llesiant a'r argyfyngau natur a hinsawdd ehangach.

Mae perfformiad y rhaglen yn cael ei adrodd yn chwarterol fel rhan o reoli perfformiad ein cynllun busnes. Mae'r dangosfyrddau hyn ar gael yn gyhoeddus fel rhan o'n papurau bwrdd cyhoeddus ar ein gwefan.

Argymhelliad 4.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru gydweithio â sefydliadau academiaidd a phartneriaid mewn diwydiant i ddatblygu mentrau meithrin gallu a hyfforddi wedi'u targedu, megis interniaethau, prentisiaethau, a chysiau arbenigol, i fynd i'r afael â'r bwch sgiliau mewn meysydd hollbwysig. Dylai CNC osod amserlen ar gyfer gweithredu'r mentrau hyn ac ymgynghori â rhanddeiliaid i sicrhau eu heffeithiolrwydd wrth recriwtio a chadw staff arbenigol.

Mae ymagwedd CNC at lleoliadau wedi'i nodi yn ein polisi a'n gweithdrefn ar gyfer lleoliadau. Dyma'r fframwaith ar gyfer recriwtio, cydgysylltu, cefnogi a gweithredu pob lleoliad. Fel sefydliad, rydym yn ymrwymedig i helpu i ddatblygu gweithlu medrus ar gyfer Cymru. Credwn fod lleoliadau yn rhoi cyfle i bobl ennill sgiliau gwerthfawr a rhannu profiad ac arbenigedd wrth hefyd wneud cyfraniad sylweddol i lwyddiant ein busnes.

Datblygwyd y fframwaith gyda chynghor gan undebau llafur a chynrychiolwyr cyfreithiol ac mae'n tynnu ar ymchwil gynhwysfawr i'r hyn y mae sefydliadau eraill yn ei gynnig. Ar hyn o bryd, mae'n cynnwys saith llinyn wedi'u rhannu'n lleoliadau â thâl a lleoliadau di-dâl:

- **Prentisiaethau (â thâl)** – Lleoliad hirdymor o hyd at 100 wythnos gydag amser astudio penodedig (diwrnodau neu flociau astudio).
- **Lleoliadau â thâl gyda chyllid allanol (â thâl)** – Yn dibynnu ar feini prawf y cynllun ariannu.
- **Lleoliad addysg uwch (â thâl)** – Lleoliad hirdymor o hyd at 100 wythnos.

- **Lleoliad gwaith (di-dâl)** - Lleoliad tymor byr am hyd at chwe wythnos neu 30 diwrnod.
- **Lleoliad ymchwil (di-dâl/cyfraniad)** - Lleoliad tymor byr am hyd at chwe wythnos neu 30 diwrnod, neu leoliad tymor hir o chwe wythnos neu fwy, hyd at 12 mis.
- **Lleoliad profiad gwaith i fyfyrwyr (di-dâl)**- Lleoliad tymor byr am hyd at chwe wythnos neu 30 diwrnod.
- **Lleoliad gwirfoddolwyr CNC (di-dâl)** – Yn dibynnu ar y cyfleoedd ar gyfer lleoliadau sydd ar gael a'r rhaglen waith. Mae angen adolygiad blynyddol ar unrhyw gyfle sy'n hwy na 12 mis.

Mae'r cyfleoedd hyn ynghyd â'n rhaglen addysg a dysgu (hyfforddiant addysgwyr, adnoddau, cymorth i leoliadau sy'n gysylltiedig â gyrfaedd a'r byd gwaith, cysylltiadau â Gyrfa Cymru a chingor gyrfa) yn darparu llawer o gyfleoedd ar gyfer llwybrau i gyflogaeth i CNC a'r sector ehangach.

Er mwyn lleihau risg a mwyafu cyfleoedd, mae'r holl leoliadau a gynigir gan CNC yn cael eu gweinyddu yn unol â pholisi a gweithdrefn ar gyfer lleoliadau. Mae'r rhain wedi'u cynllunio i gydymffurfio â'r holl bolisiau a gweithdrefnau, cyngor cyfreithiol, arferion llywodraethu ac arferion gorau perthnasol o fewn CNC. Mae gennym hefyd grŵp llywio amlddisgyblaethol ar gyfer lleoliadau sydd wedi'i hen sefydlu a chymuned ymarfer sy'n tyfu.

Mae nifer o egwyddorion yn sail i'n hymagwedd at leoliadau. Mae pob lleoliad yn cael ei hysbysebu i sicrhau cyfle cyfartal i bawb ac nid yw lleoliadau yn cymryd lle staff cyflogedig nac yn cael eu defnyddio i ddisodli swydd gyflogedig bresennol. Mae lleoliadau â thâl yn cael eu talu yn unol â'n hymrwymiaadau fel cyflogwr cyflog byw gwirioneddol.

Darperir tabl o ddetholiad o gyfleoedd presennol ac yn y gorffennol o dan yr amrywiol linyddau yn Atodiad 1. Mae hwn yn rhoi cipolwg, a gellir darparu mwy o fanylion os oes angen.

Mae CNC yn cydnabod y rôl hanfodol y gall lleoliadau ei chwarae wrth helpu i ddenu, datblygu a chadw pobl sydd â'r sgiliau, y galluoedd, yr ymrwymiad a'r ymddygiadau cywir sydd eu hangen ar gyfer llwyddiant y sefydliad heddiw ac yn y dyfodol. Rydym hefyd yn gweithio gyda'r sector amgylcheddol ehangach i ddarparu cyfleoedd i sicrhau gweithlu sydd â'r gallu i fynd i'r afael â'r argyfyngau hinsawdd a natur, ar hyn o bryd ac yn y dyfodol.

Mae dull cynllunio gwasanaeth yn cael ei ddefnyddio ar hyn o bryd i lywio datblygiad fframwaith rheoli talent, y mae lleoliadau yn rhan hanfodol ohono. Daw'r prosiect hwn i ben ym mis Ebrill 2024.

Rydym wedi bwydo i mewn i'r gwaith o ddatblygu a gwireddu'r Cwricwlwm i Gymru ac yn parhau i wneud hynny. Rydym mewn cysylltiad cyson â CBAC a Chymwysterau Cymru ac yn gobeithio eistedd ar y Bwrdd Cynghori ar gyfer nifer o bynciau fel rhan o'r gwaith o ddatblygu cymwysterau TGAU ar gyfer pobl ifanc 14+ (yn aros am benderfyniad ar ein cais) a hynny er mwyn dylanwadu ar gynnwys y pwnc.

Argymhelliad 5.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r pwyllgor am gynnydd ei Adolygiad Strategol o Godi Taliadau a'r cynigion ar gyfer cynnydd mewn taliadau/ffioedd.

Mae'r adolygiad wedi'i gwblhau ac mae'r taliadau diwygiedig a gymeradwywyd gan y Gweinidog wedi dod i rym o 1 Gorffennaf. Mae hyn yn cynnwys taliadau newydd ar gyfer ceisiadau am ansawdd dŵr, gwastraff, adnoddau dŵr, rheoleiddio diwydiant, trwyddedu rhywogaethau, a cheisiadau diogelwch cronfeydd dŵr.

Mae cynnydd o 6% mewn taliadau parhau wedi'i gymeradwyo o 1 Ebrill ar gyfer ansawdd dŵr, adnoddau dŵr, Rheoli Peryglon Damweiniau Mawr (COMAH), masnachu allyriadau, ceisiadau perygl llifogydd, sylweddau ymbelydrol anniwclear, cydymffurfedd cronfeydd dŵr, a chyfleusterau ailgylchu deunyddiau.

Argymhelliad 6.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru gynnwys gwybodaeth yn ei gyngor i'r Gweinidog am oblygiadau ariannol ei newidiadau arfaethedig i daliadau/ffioedd ar ymgeiswyr unigol.

Mae hon eisoes wedi'i hanfon at y Gweinidog fel rhan o'n pecyn cyngor wrth ofyn am gymeradwyaeth weinidogol.

Argymhelliad 7.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru ddarparu adroddiad cryno i'r pwyllgor ar y prif heriau o ran sicrhau statws da i bob corff dŵr erbyn 2027 ac amlinellu ei gynlluniau i'w goresgyn. Dylai'r adroddiad hwn hefyd gynnwys dull CNC o sicrhau bod y Cynlluniau Rheoli Basnau Afonydd yn cael eu gweithredu a'u hadolygu'n amserol.

Mae'r Cynlluniau Rheoli Basnau Afonydd diweddaraf ar gyfer ardal basnau afonydd Gorllewin Cymru ac ardal basn Afon Dyfrdwy, a'r rhan Gymreig o ardal basn drawsffiniol Afon Hafren, ynghyd â'u crynodebau, i'w gweld ar ein gwefan: [Cyfoeth Naturiol Cymru / Cynlluniau Rheoli Basnau Afonydd 2021–2027](#).

Mae'r rhain yn cael eu diweddarau bob chwe blynedd ac yn gosod y cyfeiriad ar gyfer sut y byddwn yn rheoli, diogelu a gwella ein hamgylchedd dŵr yng Nghymru. Mae ein hafonydd, llynnoedd, gwlyptiroedd, dyfroedd daear, aberoedd a dyfroedd arfordirol – gan gynnwys y rhai mewn ardaloedd gwarchoddedig – i gyd yn dod o dan y cynlluniau hyn. Trwy'r broses hon, datblygwn ddealltwriaeth fanwl ynghylch cyflwr ein hamgylchedd dŵr, y pwysau sydd arno, a pha fesurau sydd eu hangen i'w wella a'i warchod trwy ddefnyddio tystiolaeth bresennol a newydd.

Mae'r Cynlluniau Rheoli Basnau Afonydd yn manylu ar y gwelliannau sydd wedi'u gwneud dros y cylch chwe blynedd diwethaf, ac yn amlinellu'r gwelliannau pellach sydd eu hangen i atal difrod pellach i'n dyfroedd. Rydym wedi nodi deg dalgylch cyfle lle byddwn yn canolbwyntio adnoddau staff ar draws swyddogaethau CNC i gefnogi partneriaid i ddarparu atebion rheoli dalgylch integredig.

Credwn y dylai'r cynlluniau manwl a'r crynodebau ar ein gwefan fod yn ddigon i ateb cwestiynau'r aelod o'r pwyllgor, ond os oes unrhyw gwestiynau heb eu hateb, mae croeso i chi gysylltu â ni.

Argymhelliad 8.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru adolygu'n rheolaidd pa mor ddigonol yw lefelau staffio ac adnoddau ar gyfer gorfodi rheoliadau llygredd amaethyddol ac adrodd ar ei

ganfyddiadau. Dylai CNC hefyd gryfhau trefniadau cydweithio â rhanddeiliaid, gan gynnwys ffermwyr a sefydliadau amaethyddol, i hyrwyddo arferion cynaliadwy sy'n lleihau llygredd.

Mae cytundeb lefel gwasanaeth ar gyfer rheoliadau rheoli llygredd amaethyddol yn cynnwys gofyniad i gyflwyno adroddiadau i Lywodraeth Cymru ar gynnydd ein cydymffurfedd a gwaith gorfodi, a bydd hyn yn cynnwys asesiad o lefelau cyflawni gyda staff a ariennir gan y cytundeb lefel gwasanaeth. Mae CNC wedi ymrwymo i ddiweddarau aelodaeth is-grŵp llygredd amaethyddol Fforwm Rheoli Tir Cymru. Bydd cydweithio â rhanddeiliaid, gan gynnwys ffermwyr a sefydliadau amaethyddol, yn rhan o rôl y Swyddog Rheoliadau Rheoli Llygredd Amaethyddol sydd newydd ei recriwtio.

Argymhelliad 9.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru ddangos cynnydd o ran dod â gorlifoedd storm nas caniateir o fewn y gyfundrefn reoleiddio a chyflymu'r adolygiad o'r canllawiau ar ddsbarthu gorlifoedd storm. Yn ogystal, dylai CNC barhau i weithio'n agos gyda chwmnïau dŵr i wella seilwaith a lleihau amlder ac effaith gorlifoedd carthffosydd. Dylai CNC adrodd ar gynnydd chwe mis ar ôl cyhoeddi'r adroddiad hwn.

Yn dilyn ein diweddiariad i'r pwyllgor ym mis Rhagfyr, rydym i fod i ryddhau ein canllawiau ar ddsbarthu gorlifoedd storm ar gyfer gorlifoedd storm sydd wedi'u trwyddedu yn ystod yr wythnosau nesaf. Bydd hyn yn nodi ein disgwyladau ar gyfer cydymffurfio, a bydd yn sicrhau y gallwn symud ymlaen â'r gofynion trwyddedu ar gyfer gorlifoedd nas caniateir a'r gorlifoedd hynny sy'n is-safonol ac yn anfoddhaol ar hyn o bryd.

Byddwn yn sicrhau bod y pwyllgor yn cael copi o'r canllawiau hyn pan fyddant ar gael.

Argymhelliad 10.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru roi rhagor o fanylion am gynnydd ac effeithiolrwydd y prosiect afonydd ACA a'r cyfrifiannell maethynnau cenedlaethol. Dylai CNC hefyd ymgysylltu â chymunedau lleol a rhanddeiliaid i ddatblygu a gweithredu atebion ar raddfa dalgylch ar gyfer rheoli maethynnau.

Cynllun gweithredu'r Prif Weinidog, 'Lleihau Pwysau ar Ddalgylchoedd Afonydd Ardal Cadwraeth Arbennig (SAC) i Helpu i Gyflenwi Tai Fforddiadwy', yn alluogwr allweddol ar gyfer y gwaith hwn. Mae'n cynnwys nifer o gamau gweithredu ar gyfer CNC a sefydliadau eraill.

Yn 2021, sefydlodd CNC brosiect afonydd ACA mewnol i ddarparu trosolwg strategol a gwaith cydgysylltu ar draws chwe ffrwd waith. Mae'r ffrydiau gwaith yn cynnwys blaenoriaethau mewn perthynas â'n dyletswyddau statudol yn ogystal â'r tasgau penodol hynny gan CNC sydd wedi'u cynnwys yng nghynllun gweithredu'r Prif Weinidog.

Mae'r cynllun gweithredu yn cynnwys datblygu Cyfrifiannell Maethynnau Cymru Gyfan. Cynhyrnodd CNC y fanyleb ar gyfer y gwaith hwn, sydd bellach wedi'i gaffael gan Lywodraeth Cymru. Mae CNC yn aelod o'r grŵp llywio a bydd yn ymwneud â phrofi'r gyfrifiannell.

Mae CNC hefyd wedi ymrwymo i adolygu trwyddedau ar gyfer trwyddedau gollwng dŵr o 20m3 y dydd neu fwy mewn afonydd ACA.

Mae CNC yn aelod o bob un o'r Byrddau Rheoli Maethynnau, lle bydd rhanddeiliaid a chymunedau'n cymryd rhan mewn trafodaethau, yn enwedig mewn perthynas ag atebion ar sail natur ar raddfa dalgylch ar gyfer rheoli maethynnau. Mae CNC hefyd yn archwilio'r posibilrwydd o ddarparu cronfa ddata, gan nodi prosiectau sy'n cael eu datblygu neu eu cwblhau fel bod tystiolaeth yn cael ei rhannu'n effeithiol, er mwyn nodi'r gwersi a ddysgwyd a deall effeithiolrwydd gwahanol ddulliau. Mae CNC hefyd yn archwilio pa mor dderbyniol yw data gwyddoniaeth dinasyddion wrth wneud penderfyniadau.

Darperir adroddiadau cynnydd i grŵp llygredd afonydd yr ACA, a arweinir gan y Gweinidog, yn ogystal â thrwy Adroddiad Perfformiad Cynllun Busnes Blyneddol CNC.

Argymhelliad 11.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru barhau â'i waith gyda'r Tasglu Gwell Ansawdd Afonydd a rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r pwyllgor am hynt cynlluniau gweithredu.

Mae cadeirydd CNC, Syr David Henshaw, yn parhau i gadeirio'r Tasglu Gwell Ansawdd Afonydd a rhoddodd ddiweddariad i'r pwyllgor ar gynnydd yn erbyn yr argymhellion a nodwyd yn sesiwn y pwyllgor ym mis Rhagfyr 2022.

Fel y crybwyllwyd yn flaenorol, mae cynnydd yn cael ei wneud yn erbyn camau gweithredu CNC ar y pum cynllun gweithredu ar gyfer gorlifoedd storm, a disgwylir cyhoeddi canllawiau cyn bo hir.

Argymhelliad 12.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru gyflymu'r gwaith o ddatblygu a phrofi meini prawf ar gyfer dyfroedd ymdrochi mewndirol a darparu amserlen glir ar gyfer eu gweithredu. Dylai CNC hefyd ymgysylltu ag awdurdodau lleol a sefydliadau twristiaeth i hyrwyddo defnydd cyfrifol o ddyfroedd mewndirol ar gyfer hamdden.

Mae Rhaglen Lywodraethu 2021–2026 Llywodraeth Cymru yn gwneud ymrwymiad i "Dechrau dynodi dyfroedd mewndirol Cymru ar gyfer hamdden, gan gryfhau'r gwaith o fonitro ansawdd dŵr." Mae CNC wedi ymrwymo i gefnogi'r uchelgais hwn ac yn croesawu cyllid gan Lywodraeth Cymru i sefydlu grŵp prosiect ac i gwmpasu cynllun prosiect i'w gyflawni.

Mae'r prosiect yn debygol o gynnwys nodi safleoedd dŵr croyw a ddefnyddir gan y cyhoedd ar gyfer ymdrochi a hamdden, perchnogaeth tir a hawliau mynediad, anghenion o ran seilwaith ac arwyddion a'r gwaith cynnal a chadw sydd ei angen arnynt, iechyd a diogelwch, ac ansawdd dŵr.

Mae CNC a Llywodraeth Cymru yn gwneud cynnydd wrth ddatblygu safleoedd peilot, a fydd yn caniatáu i dirfeddianwyr newydd ac awdurdodau lleol ddysgu sut i reoli dŵr ymdrochi yn ystod tymor a chaniatáu i waith cyfathrebu ac ymgysylltu â chwsmeriaid gael ei reoli'n effeithiol. Yn ystod y peilot, bydd prosesau a chymorth presennol yn cael eu gwerthuso a

bydd argymhellion yn cael eu darparu ar ddiwedd y tymor peilot, ar gyfer diwygiadau a chefnogaeth.

Mae mynediad hamdden i ddŵr mewndirol yn rhan o waith parhaus CNC i hyrwyddo hamdden cyfrifol, yn enwedig drwy gyhoeddi'r Cod Cefn Gwlad a'r Teulu o Godau cysylltiedig yng Nghymru. Mae'r Teulu o Godau yn cynnwys 'cod glan y dŵr' a chodau ar gyfer canŵio, genweirio a nofio gwyllt. Mae CNC wedi cyhoeddi strategaeth hyrwyddo a chynllun gweithredu yn ddiweddar i arwain ein gwaith o hyrwyddo'r Cod Cefn Gwlad; mae'r cynllun yn cynnwys ymrwymiad i weithio'n agos gyda rhanddeiliaid, yn ogystal â gweithio gyda Natural England i sicrhau bod y cod yn cael ei hyrwyddo i gynulleidfaoedd yng Nghymru a Lloegr. Mae CNC hefyd yn cefnogi menter 'Edrych, Golchi, Sychu' y DU, sydd â'r nod o atal lledaeniad rhywogaethau estron goresgynnol.

Argymhelliad 13.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru sicrhau nad yw'r oedi cyn cyhoeddi'r adroddiad cyntaf ar y Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yn effeithio ar gynllunio a gweithredu mentrau rheoli perygl llifogydd. Dylai CNC fynd i'r afael ag unrhyw resymau dros yr oedi mewn cylchoedd adrodd yn y dyfodol er mwyn sicrhau y caiff gwybodaeth ei rhannu'n amserol â rhanddeiliaid a'r cyhoedd.

Mae'r adroddiad Adran 18 yn adroddiad o gynnydd yn erbyn Strategaeth Genedlaethol Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol Llywodraeth Cymru, ac felly mae'n adroddiad ffeithiol ar berfformiad yn y gorffennol. Nid yw'n effeithio ar gynllunio a gynhyrchu mentrau rheoli perygl llifogydd, ac mae mentrau o'r fath yn tynnu ar wybodaeth arall (e.e. mapiau perygl llifogydd) sydd ar gael yn rhwydd. Disgrifir cynlluniau a mentrau perygl llifogydd mewn dogfennau eraill, megis cynlluniau a strategaethau rheoli perygl llifogydd yr Awdurdodau Rheoli Risg, ac nid yw'r oedi hwn wedi amharu ar y broses o gynhyrchu'r rhain.

Cytunwyd ar yr oedi gan bob parti, gan gynnwys Llywodraeth Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, ac mae'n ddigwyddiad unwaith ac am byth. Fel y nodwyd gan Lywodraeth Cymru, ffactor allweddol oedd pwysau ymarferol ar y gweithlu (ar bob parti), ond hefyd bydd yn caniatáu mwy o amser i gynhyrchu cynnyrch gwell. Mae'r adroddiad Adran 18 ar y trywydd iawn i'w gyhoeddi yn hydref 2023.

Dylid nodi, er mai dyma'r adroddiad cyntaf ar ail gylch (2020) y Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol, y bu tri adroddiad blaenorol ar gylch cyntaf (2011) y strategaeth. Mae'r rhain ar gael ar wefan CNC, yn ogystal ag adroddiadau blynyddol CNC ar reoli perygl llifogydd.

Argymhelliad 14.

Dylai Cyfoeth Naturiol Cymru roi'r wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd ac effeithiolrwydd y cynllun gweithredu a ddatblygwyd mewn cydweithrediad â rhanddeiliaid ar gyfer cadwraeth bioamrywiaeth. Rhaid i CNC barhau i weithio'n agos gyda Llywodraeth Cymru i ddatblygu deddfwriaeth sylfaenol, a fframwaith cynhwysfawr o dargedau adfer byd natur i Gymru, a dylai adrodd yn rheolaidd i'r pwyllgor ar ei rôl yn hyn o beth.

Mae'r cynllun gweithredu sy'n deillio o'r Archwiliad Dwfn Bioamrywiaeth yn cael ei ddatblygu i'w gyflawni gan 'Tîm Cymru'. Mae CNC yn arwain y gwaith o gyflawni rhai o'r camau gweithredu ond nid pob un ohonynt. Mae'r Gweinidog wedi cytuno i ddarparu diweddariadau bob chwe mis ar argymhellion y cynllun gweithredu. Cyhoeddwyd y diweddariad chwe mis cyntaf ar 22 Mai ac mae ar gael yma – Archwiliad Dwfn Bioamrywiaeth: diweddariad cynnydd Hydref 2022 i Ebrill 2023 | LLYW.CYMRU.

Darparodd CNC ddiweddariadau fel rhan o'r adroddiad hwn ac mae'n parhau i fynychu cyfarfodydd Grŵp Craidd yr Archwiliad Dwfn, a arweinir gan y Gweinidog ac sy'n cael eu cynnal bob tri mis, lle mae'n rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am gyflawni'r camau gweithredu. Mae CNC yn parhau i ymgysylltu'n weithredol ag arweinwyr polisi Llywodraeth Cymru yn y maes hwn.

Atodiad 1. Lleoliadau CNC

Llinyn lleoliad	Gorffennol	Presennol	Dyfodol
Prentisiaethau	<p>Cynllun hirsefydlog o leoliadau gweithlu integredig yn astudio Fframwaith Lefel 2 yr Amgylchedd a Chadwraeth</p> <p>Rhaglen goedwigaeth yn astudio Fframwaith Lefel 3 Coed a Phren</p>	6 x Prentis Gorfodi yn astudio Fframwaith Lefel 3 yr Amgylchedd a Chadwraeth	<p>Gweithlu integredig x 12 yn astudio Fframwaith Lefel 2 yr Amgylchedd a Chadwraeth o fis Medi 2023 – yn dibynnu ar gyllid</p> <p>Datblygu rhaglenni pellach, yn dibynnu ar gyllid</p>
Addysg uwch	<p>Cynigir lleoliadau gweithrediadau coedwig yn flynyddol ar gyfer hyd at bum myfyriwr rhyngosod sy'n astudio gradd mewn Coedwigaeth a Rheoli Tir</p> <p>Cyfoeth Naturiol Cymru / Rydym yn chwilio am ein myfyrwyr Coedwigaeth nesaf – ydych chi am roi cynnig arni?</p> <p>Cyfle lleoliad gyda'r tîm Monitro Arbenigol Morol – Plymio i gadwraeth forol: ar leoliad gyda #TîmCyfoeth (sharepoint.com) – a gynigiwyd ar gyfer 18 mis</p> <p>Blwyddyn 1 o bum myfyriwr Rheoli Llifogydd a Dŵr wedi'u lleoli drwy'r portffolio Rheoli Perygl Llifogydd</p>	<p>Cynigir lleoliadau gweithrediadau coedwig yn flynyddol ar gyfer hyd at bum myfyriwr rhyngosod sy'n astudio gradd mewn Coedwigaeth a Rheoli Tir</p> <p>Cyfoeth Naturiol Cymru / Rydym yn chwilio am ein myfyrwyr Coedwigaeth nesaf – ydych chi am roi cynnig arni?</p> <p>Cyfle lleoliad gyda'r tîm Monitro Arbenigol Morol – Plymio i gadwraeth forol: ar leoliad gyda #TîmCyfoeth (sharepoint.com) – a gynigiwyd ar gyfer 18 mis</p> <p>Blwyddyn 2 o bum myfyriwr Rheoli Llifogydd a Dŵr wedi'u lleoli drwy'r portffolio Rheoli Perygl Llifogydd</p>	<p>sef maes y mae mwy o rannau o'r busnes yn edrych iddo. Mae'n cefnogi'r brifysgol wrth ddarparu adnoddau staff gwerthfawr i CNC.</p> <p>Ariennir Gweithrediadau Coedwig am hyd at dair blynedd arall.</p> <p>Rydym mewn trafodaethau cynnar â Phrifysgol De Cymru am eu rhaglen Rhwydwaith75 Rhwydwaith75 Prifysgol De Cymru</p> <p>Potensial cyflogaeth yn y dyfodol gydag CNC ar gyfer lleoliadau rheoleiddio gwastraff</p>

		Recriwtiwyd 12 o leoliadau Rhaglen Diwygio Rheoleiddio Gwastraff ledled Cymru yn ddiweddar,	
Lleoliadau â thâl gyda chyllid allanol	Kickstart – 50 o rolau wedi'u cynnig a 24 wedi'u llenwi, wedi'u cynnal ledled Cymru a'r maes gwaith, gyda nifer yn sicrhau rolau parhaol ar ôl y cynllun.		Mynd ati i ymgysylltu ag amrywiaeth o gynlluniau i ganfod a ydynt yn addas.
Ymchwil	Lleoliadau ymchwil parhaus ar draws y sefydliad.	Partneriaeth â Phlattform Amgylchedd Cymru. Hyfforddiant – epwales.org.uk Dyrannwyd £50K i ariannu lleoliadau PhD yn ystod 22/23. 15 o gyfleoedd ar draws MSc a PhD ac mewn ystod amrywiol o bynciau, e.e. cynlluniau i gefnogi iechyd a llesiant y boblogaeth ac asesu gweithgarwch pysgota yng Nghymru	Parhau i dyfu'r maes hwn a chryfhau partneriaethau gyda phrifysgolion ledled Cymru a thu hwnt. Yn ystyried: Academi Wales a'ui 'Rhaglen Graddedigion Gwasanaeth Cyhoeddus Cymru Gyfan' Datblygu partneriaeth â Phlattform Amgylchedd Cymru ynghylch anghenion tystiolaeth a chyngor gyrfaoedd.
Profiad gwaith i fyfyrwyr	Oherwydd y pandemig, roedd diddordeb yn y llinyn hwn wedi dod i ben.	Lleoliadau haf 2023–26 yn cael eu cynnig i ddysgwyr 15 oed a hŷn ledled Cymru, gan gynnwys pysgodfeydd, canolfan ymwelwyr, rheoli tir, a hydrometreg a thelemetreg	Bydd cynllun lleoliadau haf 2023 yn cael ei werthuso gyda'r bwriad o ehangu'r cynnig y flwyddyn nesaf a thu hwnt.
Profiad gwaith	Cynigiwyd nifer o leoliadau i helpu'r rhai sy'n edrych am newid gyrfa, sydd wedi cynnwys cyn-filwyr a		Maes y gellir ei addasu a'i ddatblygu yn ôl yr angen.

	Rhaglen Esgyn Llywodraeth Cymru		
Gwirfoddolwyr	Rhaglen wirfoddoli barhaus i ddarparu cymorth ar gyfer cychod a phlymwyr ac ar y glannau	20 o wirfoddolwyr cefnogi cychod, plymwyr a'r glannau yn Ne-orllewin Cymru Cynllun Gŵyr – 12 o wirfoddolwyr yn gweithio ar reoli tir cadwraeth cyffredinol Cyfoeth Naturiol Cymru / Gwirfoddolwr Gŵyr CNC	Llawer o botensial ar gyfer mwy o gynlluniau ledled Cymru. Sgyrsiau cynnar gyda'r Gwasanaeth Prawf.